

Aantal broedpaar van meeuwen en sterns in de IJmond in 2000

Fred Cottaar

Inleiding

Sinds 1987 worden meeuwen en sterns in de havens, in het industriegebied en op het sluisencomplex van IJmuiden geïnventariseerd. Vanaf 1995 en 1997 zijn daar respectievelijk het terrein van CORUS (voormalige Hoogovens) en de PEN te Velsen-Noord bijgekomen. Met de inventarisatie van 2000 beschikken we nu over een onafgebroken reeks van veertien jaar uit IJmuiden en een reeks van vier jaar over vrijwel de gehele IJmond. Het enige gebied waar geen gegevens van bekend zijn is het terrein van de papierfabriek te Velsen-Noord. Broeden is daar in 2000 wel weer waargenomen, onder andere op daken van gebouwen, maar exacte aantallen ontbreken.

In dit artikel wordt een overzicht gegeven van het aantal gevonden broedparen van meeuwen en sterns in de IJmond in 2000. Voor het overzicht van de ontwikkelingen in de periode 1995-1999 wordt verwezen naar Cottaar (2000).

Gebied en methode

Het geïnventariseerde gebied omvat het industrieterrein met de Haringen Vissershaven, inclusief aangrenzende woonhuizen, het sluisencomplex, en het CORUS- en PEN-terrein te Velsen-Noord.

De aantallen op de daken in het industriegebied en de havens van IJmuiden worden bepaald aan de hand van tellingen van het aantal nesten in mei en juni. Nesten worden per dak op een kaart ingetekend. Door regelmatige controles in de loop van het seizoen en speciaal in juli, de tijd dat bedelende jongen langs randen van moeilijk toegankelijke en onoverzichtelijke daken kunnen staan, worden aanvullende gegevens verzameld. De gevonden aantallen blijven echter een minimum aantal, omdat broedgevallen, voornamelijk die van Zilvermeeuwen, soms op zeer onverwachte en ontoegankelijke plekken plaatsvinden, zodat ze over het hoofd gezien kunnen worden. De grote kolonie op het sluisencomplex, op het Middensluiseland, wordt eind mei in zijn geheel op nesten geteld. Hierbij wordt in stroken door de kolonie gelopen met als oriëntatiepunt stokken die langs de rand van de kolonie zijn geplaatst. Tevens wordt ook gebruik gemaakt van het leggen van lucifers in de

nesten, zodat dubbeltellingen of ondertellingen zoveel mogelijk worden voorkomen. Aan de hand van meerdere tellingen in april van de aanwezige Kleine Mantel- en Zilvermeeuwen op verschillende tijdstippen van de dag wordt het percentage per soort vastgesteld. De overige broedgevallen op het sluisencomplex, inclusief de sterns, worden op een kaart ingetekend. Het aantal broedparen op het CORUS- en PEN-terrein wordt tijdens bezoeken eind mei geteld/geschat aan de hand van tellingen van nesten en waarnemingen van het totaal aantal aanwezige meeuwen. Vooral voor het CORUS-terrein geldt dat het zeer moeilijk is om alle nesten te vinden, omdat er veel op ontoegankelijke plaatsen liggen die niet vanaf de grond zichtbaar zijn. Aanvullende gegevens worden verzameld tijdens een bezoek in juni.

Resultaten

Een overzicht van het aantal gevonden broedparen wordt gegeven in tabel 1. Het aantal Stormmeeuwen kwam overeen met dat van de afgelopen jaren. De soort broedde op het sluisencomplex (44 paar), op het CORUS-terrein (124 paar) en op het PEN-terrein (1 paar). In het haven- en industrieterrein werd niet gebroed, alhoewel er wel regelmatig Stormmeeuwen gehoord en gezien werden. Op het sluisencomplex broedden de meeste paren op de grond. Een enkel paar broedde op stellages, op dukdalven of op sluisdeuren. Hiervan brachten enkele paren met succes jongen groot. Een zevental paar probeerde op het crossterrein te broeden. Vanwege verstoringen door motorcrossers en terreinauto's waren deze vestigingen niet succesvol. De paren op het CORUS-terrein gaan voor een steeds groter percentage op stellages en daken broeden. Dit jaar 44% in tegenstelling tot 18% in 1999 (Cottaar & Vogelzang 2000). Vermeldenswaard was het broedgeval van twee paar Stormmeeuwen in een dakgoot, welke werden geflankeerd door een broedende Zilver- en Kleine Mantelmeeuw.

Tabel 1. Aantal broedpaar van meeuwen en sterns in de IJmond in 2000.

	Storm- meeuw	Kleine Mantel- meeuw	Zilver- meeuw	Visdief
Havens en industrie- gebied	0	231	949	0
Sluisencomplex	44	991	175	16
CORUS-terrein	124	69	293	0
PEN-terrein	1	0	1	0
Totaal	169	1291	1418	16

Kleine Mantelmeeuwen werden wederom in groter aantal gevonden. Totaal 1291 paar, waarvan 301 op daken en 990 op de grond. Groei van het aantal broedpaar werd op alle locaties vastgesteld. Een toename van 28 paar op de daken van het haven- en industriegebied, 37 paar op het Middensluiseland en 27 paar op het CORUS-terrein. Opvallend genoeg was de groei van de kolonie op het Middensluiseland niet zo spectaculair als in 1999. Het aantal nam toen toe met 465 paar ten opzichte van 1998, terwijl de toename in 2000 ten opzichte van 1999 maar 37 paar was.

Het aantal Geelpootmeeuwen dat dit jaar in de kolonies werd opgemerkt was minimaal vier. Twee Geelpoten broedden met succes op de IJbunker in het havengebied, beide met een Kleine Mantelmeeuw als partner. De andere twee Geelpoten, waarvan minstens één exemplaar met succes broedde, werden gevonden op het Middensluiseland. Hiervan was één exemplaar (een vrouw) gepaard met een Kleine Mantelmeeuw. Van de andere (een man) was de partner onbekend. Onregelmatig werden onvolwassen en adulte Geelpootmeeuwen in het broedseizoen in de IJmond (Kennemermeer en sluisencomplex) gezien.

Voor Zilvermeeuwen was 2000 een opvallend goed jaar. Het aantal van 1418 broedpaar voor de gehele IJmond was een nieuw record sinds de aantallen hier worden geïnventariseerd (1987). Hiervan broedde maar liefst 1247 paar op daken, dukdalven en steigers en 171 paar op de grond. Vooral de op daken broedende Zilvermeeuwen in het industrie-terrein en de havens gaven een opvallende groei te zien (22.6%). De aantallen op het sluisencomplex bleven vrijwel stabiel (175 paar). Het aantal op het CORUS-terrein, waar vrijwel alle paren op daken broeden, nam toe met 29.1%.

De eerste Visdieven werden op 13 april rond het sluisencomplex waargenomen. Een vestiging van 8 paar vond plaats op het Oude Deureiland. Begin juni waren echter alle paren verdwenen en was er een nieuwe kolonie van 15 paar gevestigd op het Nieuwe Deureiland. Op deze lokatie zat in mei al één paar te broeden. Ook deze nieuwe vestiging werd verstoord. Uiteindelijk heeft maar één paar twee kuikens gekregen. Alhoewel net als in 1999 wel weer Grote Sterns rond het sluisencomplex zijn gesignaleerd werden geen indicaties voor een broedgeval gevonden.

Discussie

Het jaar 2000 zal de boeken in gaan als een zeer succesvol jaar voor de meeuwen in de IJmond. De zeer slechte weersomstandigheden op 27 en 28 mei, toen een zware (zuid)westenstorm, met windstoten tot 110 km per uur, de kust teisterde (met slechts een temperatuur van 9°C), hadden vrijwel geen invloed op de broedvogels, waarvan er al verschillende

kleine kuikens hadden. De Zilvermeeuw bereikte met 1418 paar een nieuw record. Tot vorig jaar was het hoogste aantal sinds het begin van de inventarisaties in 1987 in 1997 gevonden (1265 broedpaar). Het aantal dakbroeders nam toe van 913 paar in 1999 tot 1247 in 2000. De Kleine Mantelmeeuw wordt jaarlijks in steeds grotere aantallen aange troffen en ook voor deze soort werd een nieuw record bereikt. Het aantal van 1291 broedpaar in 2000 lag 90 paar hoger dan in 1999. Het aantal dakbroeders nam toen van 249 paar in 1999 tot 301 paar in 2000. De Stormmeeuw bleef, met 169 paar, stabiel en lijkt steeds meer op verhogingen en daken te gaan broeden.

De enige uitzondering op de toename in de IJmond werd vastgesteld op het PEN-terrein te Velsen-Noord. Tijdens bezoeken werd waargenomen dat vrijwel geen meeuwen meer tot broeden waren gekomen, hetgeen ook het geval was in 1999. Tijdens een bezoek begin juni werd een valkenier aangetroffen met een Harris' Hawk, wat de verklaring zal zijn voor het vrijwel ontbreken van broedende meeuwen in 1999 en 2000.

Overigens werden dit jaar de meeuwen wel meer lastiggevallen door roofvogels. Vooral de kolonie op het Middensluiseland kreeg regelmatig bezoek. In april had een onvolwassen Havik zijn toevlucht gezocht tot de kleine Vlierbosjes die zich midden in de kolonie bevinden. Van hieruit werden regelmatig pogingen ondernomen om op Konijnen te jagen. Dit gaf de nodige onrust onder de meeuwen in dit deel van de kolonie. Eind juli werd de kolonie bezocht door een wel zeer onverwachte gast. Een Monniksgier had de kolonie tijdelijk uitgezocht om te rusten en om enkele jonge (levende!) meeuwen te verschalken.

Sterns hadden een zeer mager jaar. Er werd dit jaar maar door 16 paar gebroed en de resultaten daarvan waren zeer slecht. Eén paar kreeg kuikens en deze zijn zeer waarschijnlijk nog niet eens vliegvlug geworden.

De toename van het aantal broedparen van meeuwen in de IJmond (IJmuiden en Velsen-Noord) staat in schril contrast met de aantalsontwikkeling in de duinen. In de Amsterdamse Waterleidingduinen, Kennemerduinen en Duin en Kruidberg werd in 2000 niet door meeuwen gebroed (med. resp. Hans Vader, Hans Schouten en Henk Obdam). In het begin van het broedseizoen komen paren meeuwen nog wel eens een kijkje nemen in voormalige kolonies, maar daar blijft het bij. De enige plek waar in de duinstreek van Zuid-Kennemerland nog werd gebroed, is op een eilandje in het meertje bij restaurant de Bokkedoorns (Wethouder Van Gelukpark), alwaar acht paar Zilvermeeuwen dit jaar een nest hadden (med. Hein Timmerman).

Vooralsnog ligt een verdere toename van het aantal meeuwen in de IJmond in de lijn der verwachting. In het haven- en industriegebied komt steeds meer potentieel broedbiotoop beschikbaar in de vorm van een toenemend aantal bedrijfshallen met platte daken, welke nog jaarlijks

worden gebouwd. Een aantal daken van bedrijfshallen, die de laatste jaren zijn gebouwd, wordt nu voorzichtig aan door de meeuwen bezet. Door een toenemende verstoring van mensen kan een afname van het aantal broedpaar plaatsvinden. De aanpak zoals die nu op een aantal daken plaatsvindt lijkt echter vooralsnog weinig invloed op het aantal meeuwenbroedparen te hebben. In 1999 en 2000 werd een aantal daken voorzien van hengels met daaraan een vlieger met de afbeelding van een Bald Eagle. Hoewel de vliegers tijdens de vestigingsperiode van de meeuwen de nodige verstoring gaven, was het uiteindelijke resultaat vrijwel nihil (zie ook Nieuwsbrief NZG 2(3/4)).

Ook is nog uitbreiding mogelijk op het sluizencomplex. Het Middensluiseland is nog niet helemaal bezet en op andere plaatsen zijn nog potentiële mogelijkheden voor kleinere kolonies. Het eventueel wegvallen van het Middensluiseland, onder andere door de aanleg van een nieuwe zeesluis, zal het aantal echter flink doen afnemen. Door geldgebrek van Rijkswaterstaat zal het afgraven van het Middensluiseland echter nog een aantal jaren op zich laten wachten.

Dankwoord

Erik Maassen, José en Kees Verbeek en Joop Vogelzang worden bedankt voor de hulp bij het inventariseren. Henk Obdam, Hans Schouten, Hein Timmerman en Hans Vader voor informatie over de duinstreek. CEBO-Holland, de VOMAR, Rijkswaterstaat (dienstkring Noordzeekanaal) en CORUS worden bedankt om onderzoek op hun terrein toe te laten.

Literatuur

- Cottaar, F., 2000. Aantalsontwikkeling van broedende meeuwen en sterns in de IJmond, 1995-1999. Fitis 36(1): 40-44.
- Cottaar, F. & Vogelzang, J., 2000. Aantal broedparen van meeuwen en steltlopers op het CORUS terrein Velsen, 2000. Verslag in eigen beheer. Haarlem.

Fred Cottaar, Lutulistraat 42, 2037 CB Haarlem